

Mistä kunnalle tulee rahaa ja mihin se menee?

Kunnantalous

9.4.2024

Kj Anu Sepponen, hj Merja Koivula-Laukka

Sisältö

- **Kunnan tehtävät**
- **Talousarvio**
- **Investoinnit**
- **Lainat**
- **Tilinpäätös**
- **Kunnan taloudellinen tilanne**
- **Vuokra-asumisen kehittäminen Rautalammilla**
- **Palaute, mitä jäit tietoja jäit kaipaamaan? Oliko epäselviä termejä?(eskarit tekevät videoita taloustermeistä)**
- **Jatkotapaamiset**

Mitä kunta tekee tulevaisuudessa?

Osaamisen ja kulttuurin edistäminen

- Varhaiskasvatus
- Esi- ja perusopetus
- Lukiokoulutus
- ~~Ammatillinen koulutus~~
- Vapaa sivistystyö
- Taide- ja kulttuuripalvelut
- Kirjastopalvelut
- Nuorisopalvelut
- Liikuntapalvelut

Kunnan elinvoiman edistäminen

- Paikkakunnan vetovoimaisuus
- Vaikeasti työllistyvien tuki: etsivä nuorisotyö, työpajat, työttömyyden pitkittymisen ehkäisy, ~~kaupunginosatyö~~
- Kotouttaminen
- Elinkeinopolitiikka: yritysneuvonta, kehittämishankkeet, yritystontit, alueen markkinointi, avoin data
- Resurssiviisaat toimintatavat

Elinympäristön kehittäminen

- Maapolitiikka
- Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu
- Liikenne, joukkoliikenne, Tieverkkojen rakentaminen ja ylläpito
- Vesihuolto
- Jätehuolto
- Energiantuotanto ja -jakelu
- Rakennusvalvonta
- Asuntotoimi
- Ympäristönsuojelu ja terveellisen elinympäristön turvaaminen
- Turvallisuudesta ja varautumisesta huolehtiminen

Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen

- Monipuoliset osallistumismahdollisuudet
- Paikallinen yhteisöllisyys
- Viestintä ja vuorovaikutus
- Vaalit ja edustuksellinen demokratia
- Kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuudet
- Asukkaiden omaehtoinen toiminta

Kuntalaisen hyvinvoinnin edistäminen

Kunnan tehtävät

Kunnan perustehtävänä on edistää kuntalaisten hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja alueen elinvoimaa.

Kunnat vastaavat mm. työllisyyden hoidosta ja edistämisestä, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä, paikallisesta elinkeinopolitiikasta, maankäytöstä ja rakentamisesta.

Hyvinvointialueet vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista.

- Kunnan merkittävimmät tehtäväkokonaisuudet ovat:
- koulutus ja varhaiskasvatus.
- kulttuuri-, nuoriso-, kirjasto- ja liikuntapalvelut.
- maankäyttö ja kaavoitus, rakennusvalvonta
- vesi- ja jätehuolto, katujen rakentaminen ja ylläpito.
- liikenne ja joukkoliikenne, ympäristöpalvelut, turvallisuus ja varautuminen.

Mikä on talousarvio

- Kunnan talousarvioprosessi on suunnittelutyö, jossa päätetään, miten kunta aikoo käyttää rahat tulevana vuotena.
- Kunnan talousarvioon kirjataan arviot siitä, kuinka paljon rahaa tulee kunnalle eri tulolähteistä, kuten verotuksesta ja valtionosuuksista, ja miten rahat käytetään eri palveluihin ja toimintoihin, kuten kouluihin, terveydenhuoltoon, liikenteeseen ja palveluiden ostoon.
- Talousarvioprosessiin kuuluu usein neuvotteluja ja päätöksentekoa kunnan päättävissä elimissä, kuten kunnanvaltuustossa.
- Tarkoituksena on laatia tasapainoinen talousarvio, joka turvaa kunnan palvelut ja toiminnot sekä huomioi kuntalaisten tarpeet.
- Tavoitteena on varmistaa, että kunnan talous on kestävällä pohjalla ja että palvelut tuotetaan tehokkaasti ja vaikuttavasti kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Miten talousarvio tehdään?

- Tulo- ja menolaskelmien laatiminen (käyttötalous), investointisuunnitelmat ja rahoitussuunnitelmat
1. Suunnittelu alkaa edellisenä vuonna, usein keväällä ja kesällä. Pidemmälle tähtäävä taloussuunnitelma tehdään kolmelle vuodelle kerrallaan.
  2. Kunnanjohtaja laatii talousarvioehdotuksen raamin.
  3. Lautakunnat antavat esityksen syyskuun loppuun mennessä.
  4. Kunnanjohtaja ja hallintojohtaja käyvät toimialojen (sivistys, tekninen, elinkeino ja hallinto) kanssa ehdotukset läpi.
  5. Kunnanjohtaja tekee esityksen kunnanhallitukselle, joka käsittelee ehdotuksen marraskuun aikana. Yleensä kaksi kokousta, ensimmäisessä ”lähetekeskustelu” ja toisessa kokouksessa esitys kunnanvaltuustolle.
  6. Kunnanvaltuusto käsittelee talousarvion ja taloussuunnitelman joulukuussa.

Jatkuu..

- Tavoitteena on, että talousarvio ja kaksi seuraavaa vuotta ovat tasapainossa eli tulot riittävät menoihin.
- Hyväksytty talousarvio astuu voimaan seuraavan vuoden alussa.
- Talousarvion toteutumista seurataan vuoden aikana säännöllisesti. Raportit tulostavoitteista, tuloista ja menoista ja poikkeamista toimitetaan valtuustolle neljän kuukauden välein. Kunnanhallitus ja johtoryhmä seuraavat em. vähintään kerran kuukaudessa.

RAUTALAMMIN KUNNAN TALOUSARVIOPROSESSI

1

VALMISTELU

- Talousarvioprosessi alkaa yleensä vuotta ennen uuden talousarvion voimaantuloa.
- Kunnanjohto ja taloushallinnon henkilöstö valmistelevat alustavan talousarvioesityksen, johon sisältyvät kunnan odotettavissa olevat tulot ja menot seuraavalle vuodelle.
- Osastot ja virastot antavat omat talousarvioesityksensä, jotka yhdistetään kunnan yleiseen talousarvioon.

2

KESKUSTELU JA NEUVOTTELUT

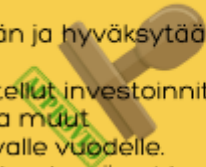
- Talousarvioesitys käydään läpi kunnanhallituksessa ja tarvittaessa kunnanvaltuustossa.
- Kunnan luottamushenkilöt ja virkamiehet keskustelevat ja neuvottelevat talousarviosta, tekevät muutoksia ja ehdotuksia tarvittaessa.

3

HYVÄKSYMINE

- Lopullinen talousarvio päätetään ja hyväksytään kunnanvaltuustossa.
- Talousarvio voi sisältää suunnitellut investoinnit, toimintamenot, veroprosentit ja muut taloudelliset päätökset seuraavalle vuodelle.
- Talousarvion hyväksymisen yhteydessä voidaan myös hyväksyä mahdolliset veronkorotukset tai muut taloudelliset päätökset.

4

TÄYTÄNTÖÖNPANO

- Hyväksytty talousarvio otetaan käyttöön, ja kunnan eri osastot ja virastot ryhtyvät toimeenpanemaan siihen sisältyviä toimia ja projekteja.
- Talousarvion toteutumista seurataan säännöllisesti, ja tarvittaessa tehdään muutoksia budjetoituihin lukuihin ja tavoitteisiin.

5

SEURANTA JA ARVIOINTI

- Kunnan taloutta seurataan ja arvioidaan jatkuvasti talousarvion toteutumisen perusteella.
- Talousarvion seuranta auttaa tunnistamaan mahdollisia poikkeamia ja tarvittavia korjaustoimia.

RAUTALAMMIN KUNNAN TALOUSARVIOPROSESSI ON MONIVAIHEINEN PROSESSI, JOKA ALKAA VALMISTELUSTA JA PÄÄTTYY TALOUSARVION HYVÄKSYMISEEN JA TÄYTÄNTÖÖNPANOON.

TALOUSARVIOPROSESSI ON AVAINASEMAMMA KUNNAN TALouden HALLINNASSA JA VARMISTAA, ETTÄ KUNNAN RESURSSIT KÄYTETÄÄN TEHOKKAASTI JA STRATEGISESTI.

RAUTALAMMIN KUNNAN TALOUSARVIOPROSESSI NOUDATTA A YLEISIÄ PERIAATTEITA JA MÄÄRÄYKSIÄ, JOTKA ON ASETETTU KUNTALAIN JA MUIDEN SOVELTUVIEN LAKIEN JA SÄÄDÖSTEN MUKAISESTI.

Vuoden 2024 talousarvio

- Kunnan talousarvio on kuin kartta, joka auttaa kuntaa suunnistamaan rahojen käytössä. Se laaditaan yleensä seuraavaksi kalenterivuodeksi. Talousarvio on osa kunnan talouden suunnittelua ja ohjausta.
  - Talousarviossa määritellään, mitä kunta aikoo tehdä ja mihin rahat käytetään.
1. **Kunnanjohtajan katsaus:** Tämä on kuin kartan selitys. Siinä kerrotaan yleisesti taloustilanteesta ja toimintaympäristöstä.
  2. **Yleisperustelut:** Näissä kerrotaan, miten talous kehittyy ja millaisia suunnitelmia kunnalla on.
  3. **Käyttötalousosa:** Tässä osassa ovat toimialojen talousarviot. Se kertoo, paljonko rahaa käytetään esimerkiksi kouluihin, .

jatkuu

4. **Tuloslaskelmaosa:** Tämä osa näyttää, miten rahat käytetään ja mistä ne tulevat.

5. **Investointiosa:** Tässä kerrotaan, mitä isoja hankkeita kunta aikoo tehdä, esimerkiksi rakentaa uuden koulun tai tien.

6. **Rahoitusosa:** Tässä näytetään, miten rahoitustarve katetaan, eli mistä rahat tulevat.

- Talousarvio on tärkeä työkalu, joka auttaa kuntaa suunnistamaan oikeaan suuntaan ja pitämään talouden kurssin kunnossa.

Talousarvio 2024 menot

- Talousarvio menot ovat yhteensä -10.849.315 €.
- Tällä rahalla maksetaan palkat n. 6 milj.€,
- palvelujen ostot 2.7 milj.€, (matkustus/kuljetus, terveystalvelut, ympäristöterveydenhuolto, Savogrow, ICT/ tietokoneohjelmat, posti-telepalvelut, asiantuntijapalvelut
- aineita ja tarvikkeita 1.4 milj. € (lämmitys, sähkö, elintarvikkeet, oppikirjat ym.)
- avustukset 0.3 milj. € (yksityistieavustukset, museoavustus, lasten kotihoidon tuki ym.
- ja muita kuluja 0.3 milj. €
- Kunnan palveluksessa on n. 124 kpl työntekijää, josta sivistystoimessa 89, teknisessä toimessa 26 ja hallinnossa 9.

Talousarvio 2024 tulot

- Tärkein tulolähde on verotulot, joita kertynee n.6.9 milj.€
  1. Kunnallisvero: Kunnallisvero on veronalaisten ansiotulojen perusteella kunnille maksettava vero. Kunta päättää itsenäisesti tuloveroprosentistaan, ja tämä muodostaa suurimman osan kunnan verotuloista¹². Tällä hetkellä veroprosentti on 9,90.
  2. Yhteisöveron osuus: Yhteisöverotulot tulevat yritysten ja vastaavien maksamista veroista. Valtio päättää yhteisöveroprosentin ja tulouttaa osan yhteisöverosta kunnille³.
  3. Kiinteistövero: Kunnat voivat säätää kiinteistöveron määrän lain säättämässä rajoissa. Kiinteistövero perustuu kiinteistöjen arvoon ja on osa kunnan verotuloja².
    - yleinen kiinteistövero on 1,30, vakituisten asuinrakennusten 0,75
    - muiden asuinrakennusten 1,35, rakentamaton rakennuspaikka ja yleishyödyllisen yhteisön 0,00

jatkuu

- Vaikka kunnan veroprosentti on korkea, tosiasiallinen verorasitus kuntalaisille jää selvästi pienemmäksi. Tämä johtuu siitä, että keskimääräinen tulotaso on matala ja erilaiset vähennykset leikkaavat veroprosentin tuottoa.
- Vuonna 2024 arviolta
  - * kunnallisveron tuotto on 4.9 milj.€
  - * kiinteistöveron tuotto on 1.4 milj.€
  - * yhteisöveron tuotto on 0.6 milj.€

Valtionosuudet ja muut tulot?

- Aiemmin valtionosuudet olivat merkittävä tulolähde.
- Sote-uudistuksen jälkeen valtionosuudet romahtivat!
- Rautalammin kunnan valtionosuudet olivat n. 12-13 milj.€, nyt n. 2,3 milj. €.
- Valtionosuus uudistustyö on aloitettu, ja nähtäväksi jää, syntyykö järjestelmä, joka tasoittaa kustannuseroja, tasaa tulopohjia ja mahdollistaa osaltaan kaikille peruspalvelut, asui henkilö sitten Helsingissä tai Rautalammissa.
- Kunta saa myös tuloja osakkeista, tärkein on Savon voiman sähköosakkeet , tulo n. 0.4-0,5 milj. €.

Investoinnit

- Investoinnit ovat pitkäaikaisia hankintoja, hankkeita.
- Ne edistävät kunnan toimintaa ja kehitystä.
- Rakennuksia, teitä, vesijohtoja, viemäreitä, tietoverkkoja, teollisuusalueet, ohjelmistoja..
- Investoinnit ylläpitävät kasvua ja työllisyyttä.
- Vuodelle 2024 suunniteltuja investointeja on n. **0.7 milj.** edestä.
- Työlistalla on mm. etäluettavat vesimittarit, valvontakameroita, terveyskeskuksen putkiremontti, Toholahden teollisuusalueen infraa ym.

Pitkäaikaista lainaa, joka pitää maksaa pois!

- Kunnalla on pitkäaikaista lainaa n. 8.7 milj.€.
- Aiemmin, kun rahaa oli enemmän, lainoja maksettiin vuodessa pois n. 2 milj.€.
- Nyt, kun rahaa on vähemmän, lainoja voidaan maksaa takaisin vain n. 0.6 milj. €.
- Tämän jälkeen rahaa ei oikeastaan ole mihinkään isompaan . Se tarkoittaa sitä, että jos tehdään jokin isompi hankinta, pitää ottaa rahaa lainaksi.

Kunnan taloudellinen tila

- Talous on tasapainossa eli tulot riittää menoihin, mutta sitä uhkaa monet tekijät.
- Kun kuntalaisten määrä vähenee, vähenevät myös tärkeät verotulot.
- Miten saadaan palvelut säilytettyä, onko jotakin, mistä voidaan karsia?
- Löydetäänkö uusia tulolähteitä esim. tuuli – ja aurinkovoima, uudet työpaikat??
- Kunta on aiemmin investoinut voimakkaasti mm. kouluihin. Jatkossa investointikohteet on mietittävä erittäin huolella, koska ne rahoitetaan lainarahalla!
- Kunnalla on lainaa n. 8.7 milj. €. Tulot ovat vähentyneet radikaalisti. Emme pysty enää lyhentämään lainoja korkoineen 2 milj. € vuodessa, vaan määrä on n. 0.6 milj. €

jatkuu

- TE-uudistus, ns. sakkomaksut (kunnan maksaa 50% työttömyyskustannuksista) voivat kasvaa 3x, iso haaste löytää työpaikkoja kaikille.
- Kiinteistötsunami? Mitä tapahtuu sote-kiinteistöille, jäävätkö tyhjilleen?
- Sote-palvelurakenne, tukeeko jatkossa kunnan elinvoimaa???
- Kunnalla oli laskennallista ylijäämää n. 4 milj. €, 2023 tilinpäätöksen jälkeen n. 3.1 milj.. Missään ei siis ole rahasakia jemmassa, mutta tämä ylijäämä estää kuntaa ajautumasta kriisikunnaksi.
- Pelastustoimen varallaolokorvaukset: Kunnalle voi tulla jo vuonna 2024 n. 0,4 milj. lisälasku Kuopion kaupungilta, mikäli oikeuden käynneissä tuomio tulee.
- Työvoiman saatavuus: Onnistutaanko saamaan ammattitaitoista henkilökuntaa? Nyt jo pulaa varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen erityisopettajista.

RAUTALAMMIN KUNNAN TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMINEN NOUDATTAÄ TIUKKOJA JA SÄÄNNELTYÄ PROSESSEJA, JOTKA ON MÄÄRITELTY KUNTALAINSÄÄDÄNNÖSSÄ JA MUISSA SOVELLETTAVISSA SÄÄDÖKSISSÄ.

TILINPÄÄTÖSPROSESSI ON TARKKA JA SÄÄNNELTY PROSESSI, JONKA TARKOITUKSENA ON VARMISTAA KUNNAN TALOUDEN AVOIMUUS, LUOTETTAVUUS JA OIKEELLISUUS. RAUTALAMMIN KUNNAN TILINPÄÄTÖSPROSESSI NOUDATTAÄ TARKASTI KUNTALAINSÄÄDÄNNÖN VAATIMUKSIA JA SOVELLETTAVIA STANDARDEJA.

KIRJANPITO JA TILINPÄÄTÖSDOKUMENTIT

- Kunnan kirjanpitoa ylläpidetään jatkuvasti taloushallinnon järjestelmässä.
- Tilikauden aikana kerätään ja tallennetaan kaikki tulo- ja menotapahtumat sekä muut taloudelliset tapahtumat.

TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTA

- Tilikauden päättyessä kunnan taloushallinnon henkilöstö alkaa valmistella tilinpäätöstä.
- Tilinpäätöksen valmistelu sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

TILINPÄÄTÖKSEN TARKASTUS

- Tilinpäätös tarkastetaan ja tarkistetaan huolellisesti varmistaakseen sen oikeellisuuden ja luotettavuuden.
- Tilintarkastajat tai tilintarkastusyhteisö tarkastavat tilinpäätöksen ja antavat siitä lausunnon.

KUNNANHALLITUKSEN KÄSITTELY

- Tilinpäätös esitellään kunnanhallitukselle.
- Kunnanhallitus käsittelee tilinpäätöksen ja antaa sen edelleen kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi.

KUNNANVALTUUSTON HYVÄKSYMINE

- Tilinpäätös esitellään kunnanvaltuustolle.
- Kunnanvaltuusto hyväksyy tilinpäätöksen päätöksellään.

TILINPÄÄTÖKSEN JULKISTAMINE

- Hyväksytty tilinpäätös julkistetaan ja se on saatavilla kuntalaisten ja muiden sidosryhmien nähtäväksi.
- Tilinpäätös julkaistaan usein kunnan verkkosivuilla ja/tai muissa julkisissa tiedotuskanavissa.

JÄLKIKÄSITTELY

- Tilinpäätöksen hyväksymisen jälkeen se käsitellään edelleen eri tahoilla tarpeellisiin tarkoituksiin, kuten raportointiin valtiolle ja muihin viranomaisille.

Paneelin tehtävä

- Asuntokannan kehittäminen tehdään lainarahalla. Se pitää käyttää viisaasti!
- Tavoitteena on mahdollisimman konkreettiset ehdotukset/ suositukset;: Korjataanko vanhaa? Tehdäänkö kerrostalo? Millaisissa asunnoissa kuntalaiset haluavat asua ?jne.
- Mahdollistetaan kuntalaisten osallistuminen kunnan talouden suunnitteluun.
- Keskeisenä tavoitteena on luoda toimintamalli, joka on helppo liittää osaksi talouden suunnittelua.
- Toimimalli tuo myös kuntapäätäjille luotettavaa informaatiota kuntalaisten tarpeita ja siitä, mikä oikeasti on merkityksellistä kuntalaisten arjessa.
- Toimintamalli helpottaa myös kuntapäätäjien tulevia ratkaisuja ja auttaa päätöksenteossa.

Työskentelyn aikataulut

Perehdytykset

21.3.2024 klo 18-20 Ryhmäytyminen ja talousasioita

4.4.2024 klo 18-20 Taloutta kansan kielellä → 9.4 klo 18.00-20.00

16.4.2024 klo 18-20 Fakta asunnonhankinnasta → 23.4 klo 18.00-20.00

Työpajat

7.5.2024 klo 17-20

27.5.2024 klo 17-20

11.6. 2024 klo 17-20

Toukokuussa mahd. 22.5 tapaaminen valtuuston kanssa

Elokuussa 27.8 valtuuston ja panelistien iltakoulu

Mistä lisätietoa ? www.rautalampi.fi

www.rautalampi.fi: suunnitelmat, strategiat ym.

[Rautalammin kuntastrategia 2022-2025](#)

[Tilinpäätös & toimintakertomus 2022](#)

[Talousarvio ja toimintasuunnitelma 2024 ja taloussuunnitelma 2025-2026](#)

[Hallintosäntö 2023, voimaan 8.2.2023](#)

[Hyvinvointikertomus 2022](#)

[Hyvinvointisuunnitelma päivitys syksy 2023 1](#)

[Rautalammin kunnan elinvoimaselvitys 5.4.2022.pdf](#)

Panelistien palaute, saitko taloudesta riittävästi tietoa, mitä jäit kaipaamaan, jäikö epäselviä kohtia, toiveita jatkotapaamisten suhteen? Taloustermit, joita eskarit voivat selventää?

- Asiat hyvin esitetty, ei jäänyt epäselviä kohtia.
- Seuraavalla kerralla toivotaan luettelo kunnan omistamista asunnoista, niiden kunnosta yms.
- Lisäksi toivotaan tietoja väestörakenteesta ja sen kehityksestä.
- Eskareille ehdotettiin seuraavia taloustermejä: tulo, meno, investointi, ylijäämä, verotulo, tilintarkastus, budjetti, tilinpäätös, mitä tarkoittaa arviointi, arviointimenettely, konkurssi, kvartaali, pörssi.

Kiitos!

